

**КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Кафедра історії України

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри історії України

доц. Чорний О. В.

31 серпня 2016 р.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Спеціальність:

023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Форма навчання *денна*

2016 / 2017 навчальний рік

Робоча програма з історії та культури України для студентів усіх факультетів та напрямів підготовки (крім факультету історії та права)
“31” серпня 2016 року –14 с.

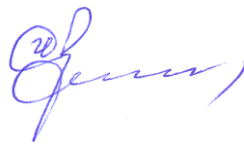
Розробники:

Чорний О. В. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;
Вівсяна І. А. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;
Грінченко В. Г. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;
Козир І. А. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;
Проскурова С. В. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;
Токар Н. М. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від “31” серпня 2016 року

Завідувач кафедри
історії України

Чорний О. В.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“Історія та культура України”

Обсяг дисципліни	Галузь знань, спеціальності, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
<p>Загальна кількість годин – 90. Кількість кредитів – 3</p>	<p>Галузь знань: 02 Культура і мистецтво</p> <p>Спеціальність: 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація</p> <p>Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти</p>	Нормативна
		Рік підготовки
		1-й
		Семестр
		1-й або 2-й
		Лекції
		20 год.
		Практичні, семінарські
		16 год.
		Консультації
		12 год.
		Самостійна робота
42 год.		
Вид контролю: екзамен		

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “Історія та культура України”

Опис навчальної дисципліни

Державотворчі процеси та розвиток культури в Україні мають тисячолітні традиції. Проте, нині український народ перебуває в умовах безкомпромісної боротьби за існування як нації, яка зробила свій цивілізаційний вибір. Його реалізація залежить від усвідомлення кожного з нас належності до великої європейської спільноти та ідентифікації українцями себе як окремої самодостатньої нації. Нині це залишається складним завданням, яке Україні не вдалося реалізувати за останні майже три десятиліття державної незалежності, а тому воно є одним з основних пріоритетів для збереження України як держави. Успіх його виконання – виховання і підготовка еліти українського народу, зокрема, майбутньої педагогічної еліти. Таким чином, підготовка висококваліфікованих учителів та водночас патріотів України, є нагальною потребою сучасної вищої школи.

Мета навчальної дисципліни “Історія та культура України”:

- поглибити знання з історії та культури України;
- показати самобутність українського народу, його історії та культури;
- сформуванню у студентів бачення історії України та сприйняття її культури, як невід’ємної складової світового історичного процесу та світової культурної спадщини;
- виховувати патріотизм, відповідальність за майбутнє Батьківщини;
- спонукати майбутніх фахівців до активної наполегливої праці щодо розбудови і зміцнення держави Україна.

Завдання навчальної дисципліни

- проаналізувати етнічні й державотворчі процеси на території України, визначити умови формування та розвитку вітчизняної культури, як самобутньої культури українців
- формувати уявлення про вітчизняну історію і культуру, як частину всесвітнього історичного та культурного процесу;
- допомогти студентам зрозуміти сучасність на основі аналізу минулого;
- сформуванню навички наукової роботи з історико-культурними першоджерелами, різною науковою та навчальною літературою;
- сприяти формуванню шанобливого ставлення до вітчизняної історії та культури у поєднанні з толерантним сприйняттям історії та культури народів, що проживають в Україні;

- на прикладі знакових історичних постатей (діячів мистецтва, літератури, науки, політики та інших напрямків) боротися з комплексом національної меншовартості, “малоросійства”;
- у ході вивчення курсу формувати у студентів громадянську позицію, здобувати навички і вміння, соціально-гуманітарні компетенції необхідні для практичної діяльності вчителя.

Компетентності:

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти дисципліна забезпечує набуття студентами компетентностей:

Загальні:

- здатність навчатися, здійснювати пошук та аналізувати інформацію з різних джерел;
- вміння застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях, приймати обґрунтовані рішення;
- вирішувати професійні завдання спираючись на гуманістичні, загальнолюдські цінності, особисті знання, ідеї, переконання;
- аргументовано відстоювати свої погляди, брати участь у дискусії з метою пошуку історичної істини;
- мати громадянську позицію, високу історико-політичну культуру.

Фахові:

- здатність розуміти основні шляхи етногенезу української нації;
- здатність пояснити основні періоди історико-культурного розвитку українського народу та етапи формування української нації та її державності;
- користуватись категоріально-понятійним апаратом історичної науки та вміти працювати з науковою та методичною літературою;
- аналізувати історичні процеси, події, факти, давати їм власну оцінку;
- вміти класифікувати явища культури за їхньою історичною значимістю, національною приналежністю і стильовими особливостями, а також аналізувати перспективи розвитку української культури.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “Історія та культура України”

Тема 1. Вступ. Україна – європейська держава.

Предмет, мета та завдання курсу “Історія та культура України”. Держава Україна: державна символіка, адміністративно-територіальний устрій, конституційний лад, геополітичне становище. Діяльність України на міжнародній арені. Сучасна періодизація історії України.

Тема 2. Витоки України. Етнічна історія України.

Походження назви “Україна”. Перша згадка назви “Україна” в історичних джерелах. Автохтонні процеси та міграції у давній історії України. Проблема прабатьківщини слов’ян в науці. Українська нація: витоки й становлення. Формування території та етнічного складу населення України. Українські етнічні межі. Етнічні та одвічні українські землі. Етнічні українські землі та сучасна держава Україна. Етнокультурні регіони України: походження та формування територій. Історико-географічні райони на території сусідніх держав, де компактно проживають українці. Українська діаспора та її зв’язки з Україною.

Тема 3. Русь та руська державна спадщина в історії України.

Загальна характеристика державотворчих процесів на території України за доби раннього Середньовіччя. Становлення державності у східних слов’ян. Держава Русь та її розвиток у IX – XI століттях. Державний устрій Русі. Русь на міжнародній арені. Динаміка державницьких процесів на руських землях (XI – середина XIV ст.), центри державотворення. Причини занепаду Русі, руська державна спадщина в історії України. Українські землі в складі Золотої Орди. Включення українських земель до складу Великого князівства Литовського, Речі Посполитої та інших держав. Еволюція державно-політичного устрою Русі-України у середині XIV – XVI ст.

Тема 4. Козацька доба в історії української державності.

Поява на українських землях козацтва та перетворення його в окремий стан. Запорізька Січ – центр козацької Вольниці. Формування козацької державницької моделі на Запорізькій Січі наприкінці XVI – протягом першої половини XVII століття. Визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького та становлення української козацької держави у середині XVII століття. Трагедія Руїни в історії України та української державності. Гетьманщина на міжнародній арені, вплив українського фактору на геополітичні процеси в Європі в середині XVII – на початку XVIII століття. Українське питання в системі міжнародних відносин держав – ключових гравців у Східній Європі. Значення державотворчих процесів XVII – XVIII століття у вітчизняній історії.

Тема 5. Відродження української державності: від ідеї до втілення (XIX століття – 1917 – 1920 рр.).

Формування національної ідеї та державницькі проекти української еліти у XIX столітті. Політизація суспільних рухів на території України на початку XX століття. Лютнева революція в Російській імперії та розгортання Української національної революції (березень – жовтень 1917 рр.). Проголошення УНР, її кордони та адміністративно-територіальний устрій наприкінці 1917 – у квітні 1918 року. Боротьба за українську державність (1918 – 1920 рр.). Кордони Української Держави гетьмана П. П. Скоропадського та її адміністративно-територіальний устрій у травні – листопаді 1918 року. УНР періоду Директорії. Уроки Української національної революції 1917 – 1920 рр.

Тема 6. Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.

Утворення УСРР. Формування СРСР як тоталітарної моделі держави. Статус України: формальний та фактичний. УСРР в складі СРСР, політичне становище, кордони та адміністративно-територіальний устрій республіки у 1922 – 1934 рр. Утворення УРСР, еволюція її кордонів та адміністративно-територіального устрою у 1934 – 1991 роках. Проголошення незалежності України: передумови, юридичне оформлення, розбудова державних інституцій. Сучасні виклики на шляху утвердження української держави. Окупація Автономної Республіки Крим Російською Федерацією у 2014 році. Війна України за незалежність у 2014 – 2017 рр. Роль українського питання в геополітичних процесах сучасного світу.

Тема 7. Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України.

Культурний розвиток на території України від найдавніших часів до раннього Середньовіччя. Етапи формування культури давнього населення України. Тенденції розвитку культури давніх слов'ян.

Культура України в епоху зрілого і пізнього Середньовіччя (кінець IX–XV століття). Київська Русь та її культурних традиції у дохристиянський та християнський час. Основні осередки духовної культури в Україні за доби Західні та східні впливи на розвиток культури Київської Русі.

Українська культура в період Раннього Нового часу (XVI–XVIII століття). Вплив Ренесансу та руху за Реформацію в Європі на розвиток вітчизняної культури. Культура українського козацтва. Києво-Могилянська академія – визначний культурний центр України. Бароко у вітчизняній культурі XVII–XVIII століття. Роль українських сил у творенні європейського культурного простору.

Культура України в добу модернізації та національного відродження (кінець XVIII – початок XX століття). Національно-культурне відродження на

українських землях наприкінці XVIII – у першій половині XIX століття. Поглиблення процесів українського національного відродження у другій половині XIX століття. Особливості розвитку культури в Україні наприкінці XIX – на початку XX століття.

Українська культура новітнього часу (XX – початок XXI століття). Культурне будівництво в період Української національної революції 1917–1920 рр. Культурні перетворення в Україні у міжвоєнний період. Культура українського народу в роки Другої світової війни та в епоху пізнього сталінізму. Розвиток культури в УРСР за доби “хрущовської відлиги” та в період загострення кризи радянської системи. Культурні процеси в УРСР в часи розпаду СРСР й проголошення незалежності України. Тенденції розвитку вітчизняної культури після проголошення державної незалежності України.

Тема 8. Культурна спадщина України у світовому контексті.

Інтелектуальна еліта України у світі – минуле та сучасність: Ілля Мечников, Іван Пулюй, Зельман Ваксман, Ігор Сікорський, Юрій Кондратюк, Сергій Корольов, Борис Патон та ін.

Внесок вихідців з України у світову художню культуру: Тарас Шевченко, Іван Франко, Соломія Крушельницька, Микола Леонтович, Казимир Малевич, Олександр Архипенко, Шмуель Агнон, Олександр Довженко, Катерина Білокур та ін.

Світова спадщина ЮНЕСКО в Україні. Поняття “культурна спадщина” згідно Конвенції ЮНЕСКО, статус об’єкта світової спадщини. Культурні об’єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні: Собор Святої Софії у Києві, Києво-Печерська Лавра, ансамбль історичного центру Львова, транскордонний геодезичний об’єкт “Дуга Струве”, резиденція Буковинських митрополитів та Далмації, давнє місто Херсонес Таврійський, дерев’яні церкви Карпатського регіону в Польщі та Україні. Проблеми збереження культурної спадщини, що перебуває на тимчасово окупованих територіях.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “Історія та культура України”

Назви тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекцій	семінарських занять	самостійна робота	
				Підготовка до семінарських занять	Виконання завдань самостійної роботи
Тема 1. Вступ. Україна – європейська держава	4	2		–	2
Тема 2. Витоки України. Етнічна історія України	10	2	2	2	4
Тема 3. Русь та руська державна спадщина в історії України	10	2	2	2	4
Тема 4. Козацька доба в історії української державності	10	2	2	2	6
Тема 5. Відродження української державності: від ідеї до втілення (XIX ст. – 1917 – 1920 рр.)	14	4	2	2	6
Тема 6. Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	14	2	2	2	6
Тема 7. Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України	14	4	2	2	6
Тема 8. Культурна спадщина України у світовому цивілізаційному контексті.	14	2	4	2	6
Усього годин:	90	20	16	14	40

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ. Україна – європейська держава	–
2.	Витоки України. Етнічна історія України	2
3.	Русь та руська державна спадщина в історії України	2
4.	Козацька доба в історії української державності	2
5.	Відродження української державності: від ідеї до втілення (XIX ст. – 1917 – 1920 рр.)	2
6.	Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	2
7.	Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України	2
8.	Культурна спадщина України у світовому цивілізаційному контексті.	4
РАЗОМ:		16

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ. Україна – європейська держава	2
2.	Витоки України. Етнічна історія України	6
3.	Русь та руська державна спадщина в історії України	6
4.	Козацька доба в історії української державності	6
5.	Відродження української державності: від ідеї ( ) до втілення (XIX ст. – 1917 – 1920 рр.)	8
6.	Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	10
7.	Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України	8
8.	Культурна спадщина України у світовому цивілізаційному контексті.	8
РАЗОМ:		54

9. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Не передбачено

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекційні та семінарські заняття, самостійна робота студентів.

11. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Поточний контроль. Оцінювання активності і знань студентів здійснюється: під час усної або письмової перевірки домашнього завдання на семінарських заняттях, при підготовці доповідей, під час виступів у дискусіях.

Поточне оцінювання усних відповідей студентів на семінарських заняттях та самостійної роботи оцінюється у балах:

5 балів – студент вільно володіє програмовим матеріалом, логічно і творчо викладає його в усній чи письмовій формі; вміє узагальнювати матеріал, формулює власні висновки; відповідь є чіткою і завершеною.

4 бали – студент в цілому володіє програмовим матеріалом, при викладі його допускається незначних помилок; формулює висновки та власні оцінки, але в їхній аргументації допускає окремі недоліки.

3 бали – студент виявляє загальне розуміння та репродуктивно відтворює значну частину програмового матеріалу, порушує логіку викладу; мова спрощена і недостатньо фахова.

Суттєве доповнення, зроблене студентом на семінарському занятті, оцінюється в **2 бали**. Уточнююче доповнення на семінарському занятті дозволяє заробити **1 бал**.

Конспект семінарського заняття з однієї теми оцінюється в **1 бал**.

0 балів – студент не володіє необхідним обсягом програмового матеріалу, не розпізнає історико-культурні явища і факти; не може правильно застосовувати відповідні спеціальні поняття або не підготувався до семінарського заняття.

Підсумковий контроль з курсу. Екзаменаційна письмова робота за програмовим змістом в цілому з використанням комплексних екзаменаційних завдань.

При оцінці знань студентів враховується:

– розуміння студентами причинно-наслідкових зв'язків між різними явищами, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати, критично

- оцінювати відповідні факти;
- самостійність і креативність мислення;
  - використання різноманітних джерел, розуміння їхніх особливостей, уміння їх характеризувати й оцінювати;
  - логічність і завершеність викладу матеріалу, наявність аргументованих висновків і власних оцінок;
  - мовна і термінологічна грамотність.

Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю на семінарських заняттях, має право на його відпрацювання на консультаціях викладача (у строк визначений викладачем).

Студент, який отримав незадовільну оцінку (0 балів) на семінарських заняттях має право один раз відпрацювати її на консультаціях викладача (у строк визначений викладачем).

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне оцінювання								Екзамен	Сума	
Семінарські заняття				Самостійна робота						
СЗ № 1	СЗ № 2	СЗ № 3	СЗ № 4	СЗ № 5	СЗ № 6	СЗ № 7	СЗ № 8	Завдання 1	Завдання 2	
40 балів				10 балів				10 балів	40 балів	100 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним ви-вченням дисципліни

13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчально-методичний комплекс з дисципліни “Історія та культура України” для неісторичних факультетів.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

БАЗОВА

Багацький В. В., Кормич Л. І. Історія України: підручник / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. – Вид. третє, доп. і переробл. – К. : Алерта, 2010.

Баран В., Войтович Л., Грицак Я., Зайцев О., Зайцев Ю. Історія України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Юрій Сливка (відп.ред.). – 4-е вид. – Л. : Світ, 2003.

Бойко О. Д. Історія України : навч. посіб. / *О. Д. Бойко.* – 3-тє вид., допов. – К. : Академвидав, 2010.

Гарін Б. Історія України. Навчальний посібник. – К. : Видавництво: “Центр учбової літератури”, 2012.

Гудзь В. Історія України: підручник для студ. вищ. навч. закладів. – 2-е вид., доп. і перероб. – К. : Слово, 2008.

Казьмирчук Г. Д., Коцур А. П., Вербовий О. В., Заболотна І. М., Казакевич Г. М., Казьмирчук М. Г. Історія України: підручник / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка / Григорій Дмитрович Казьмирчук (наук.ред.). – 2-ге вид., випр. і допов. – К. : Логос, 2010.

Макарчук С. А. Етнічна історія України% навчальний посібник. – К.% Знання, 2008.

Пасічник М. С. Історія України: Навч. посібник. – 2-е вид., стер. – К.: Знання, 2006.

Світлична В. В. Історія України: навчальний посібник / Валентина Василівна Світлична / за ред. Ю. М. Алексєєва. – 3-е вид., випр. і доп. - К. ; Львів : Каравела., 2006.

ДОПОМІЖНА

Баран В. Україна після Сталіна: нарис історії 1953–1985 рр. – Л., 1992.

Бойко О. Д. Україна 1991–1995 рр.: тіні минулого чи контури майбутнього (нарис новітньої історії). – К., 1996.

Бойко Б. Ф. Україна: остання війна за незалежність (аналітичне дослідження) / Б. Ф. Бойко. – Коростень : Вечірній Коростень, 2005.

Брецько Ф. Ф., Дрік А. Л., Майор Л. П. Незалежна Україна: хроніка державотворчого процесу (1991–2009). – Ужгород : Гражда, 2009.

Васильєв В. Ю. Україна в політиці керівництва СРСР напередодні Другої світової війни// Український історичний журнал. – 2005. – №1.

- Верстюк В. Ф.** Українська Центральна Рада: Навчальний посібник. – К.: Вид-во «Заповіт», 1997.
- Головенко Я. М.** Українсько-козацька держава: Історія українського козацтва. – Маріуполь, 2005.
- Гунчак Т.** Україна: перша половина ХХ ст.: Нариси політичної історії. – К., 1993.
- Гуржій О. І.** Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.: кордони, населення, права. – К. : Дніпро, 1996.
- Даниленко В. М., Касьянов Г. В., Кульчицький С. В.** Сталінізм на Україні: 20–30-ті роки. – К., 1991.
- Єльніков М.** Золотоординські часи на українських землях. – К., 2008.
- Кислий П. Вайз Ч.** Становлення парламентаризму в Україні: на тлі світового досвіду. – К. : Абрис, 2000.
- Когут З. Є.** Російський централізм і українська автономія: Ліквідація Гетьманщини 1760–1830. – К., 1996.
- Когут З.** Кордони України: територіальні візії козаків від гетьмана Б. Хмельницького до гетьмана І. Самойловича / З. Когут // Український історичний журнал. – 2011. – № 3.
- Коцур А. П.** Українська державність: історія та сучасність. – Чернівці : Золоті литаври, 2000.
- Матях В. М.** Гетьман в еміграції Пилип Орлик: історико-історіографічний портрет політика / В. М. Матях // Український історичний журнал. – 2011. – № 4.
- Присяжнюк Ю. П.** Українське селянство XIX–XX ст.: еволюція, ментальність. Традиціоналізм. – Черкаси, 2002.
- Сарбей В. Г.** Національне відродження України. – К.: Альтернативи, 1999. – (Україна крізь віки. – Т. 9).
- Ситник П. К., Дербак А. П.** Проблеми формування національної самосвідомості в Україні. – К., 2004.
- Сокирко О. Г.** Війська українських гетьманів у Полтавській битві 27 червня 1709 р. / О. Г. Сокирко // Український історичний журнал. – 2009. – № 2.
- Україна:** політична історія, ХХ – початок ХХІ ст. / Редрада: В. М. Литвин (гол.) та ін. – К. : Парламентське вид-во, 2007.

15. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- <http://litopys.org.ua/> <http://litopys.kiev.ua/>
<http://www.cossackdom.com/>
<http://www.history.org.ua/>
<http://www.human-culture.com/history/>
<http://www.nbu.gov.ua/>
<http://www.studentbooks.com.ua/>